

УДК 322–34804

**ОТРИМАННЯ ТОМОСУ НА АВТОКЕФАЛІЮ
ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ ЯК ВАГОМИЙ
АСПЕКТ ЗМІЦНЕННЯ СОБОРНІСТІ ТА
НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ**

**OBTAINING OF TOMOS ON AUTOCEPHALY OF
THE ORTHODOX CHURCH AS A SIGNIFICANT
ASPECT OF STRENGTHENING THE UNITY AND
INDEPENDENCE OF THE UKRAINIAN STATE**

Коваль І. В.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри,
Івано–Франківський юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична
академія» (Івано–Франківськ, Україна),
e-mail: koval.ivan20@ukr.net

Кисляк Л. Н.,

старший викладач кафедри,
Івано–Франківський юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична
академія» (Івано–Франківськ, Україна),
e-mail: kyslyak.lesya73@gmail.com

Koval I. V.,

Candidate of political sciences, associate professor
of department of general law and humanitarian
disciplines of Ivano–Frankivsk Law Institute of the
National University «Odesa Law Academy» (Ivano–
Frankivsk, Ukraine), e-mail: koval.ivan20@ukr.net

Kyslyak L. N.,

Master of law senior, lecturer of department of
general law and humanitarian disciplines of Ivano–
Frankivsk Law Institute of the National University
«Odesa Law Academy» (Ivano–Frankivsk, Ukraine),
e-mail: kyslyak.lesya73@gmail.com

Розглядаються найважливіші віхи та етапи генезису українського православ'я, розкриваються причини ліквідації автокефалії Київської митрополії та залежності від Московського патріархату. Простежено залежність від царської влади російського православ'я та аналогічний процес впливу на українську церкву.

У статті розкривається процес становлення єдиної помісної православної церкви як закономірне явище сучасного єднання трьох православних конфесій. Визначається взаємозв'язок релігії та права, їхня трансформація та вплив на суспільні процеси в країні. На основі аналізу сучасної соціально–політичної та геополітичної ситуації пропонується власне бачення розвитку об'єднання українського православ'я. Акцентовується на визначальній ролі в цьому процесі не тільки церковних та державних інституцій, але і громадянського суспільства.

Аналізуються причини поділу українського православ'я на три церкви в період незалежності України та вплив подій останніх років, зокрема революції Гідності, на реалізацію відродження Єдиної помісної православної церкви.

Детально висвітлюється період останніх двох років, що сприяв отриманню від Вселенської церкви томосу на автокефалію.

Акцентовується увага на те, що відродження автокефальної церкви має фундаментальне значення для утвердження соборності та незалежності Української держави і є одним із завершальних етапів українського державотворення сучасності.

Ключові слова: церква, держава, православ'я, автокефалія, томос, право, релігія, мораль, громадянське суспільство.

The most important milestones and stages of the genesis of Ukrainian Orthodoxy are considered, the causes of the elimination of autocephaly of the Kyiv Metropolis and dependence on the Moscow Patriarchate are revealed. Dependence on the royal power of Russian Orthodoxy and a similar process of influence on the Ukrainian church were traced.

The article reveals the process of becoming a single local Orthodox Church as a natural phenomenon of modern unity of the three Orthodox denominations. The relationship between religion and law, their transformation and influence on social processes in the country are determined. On the basis

of the analysis of the contemporary socio-political and geopolitical situation, the actual vision of the development of the association of Ukrainian Orthodoxy is proposed. It emphasizes the decisive role in this process of not only church and state institutions, but also civil society.

The reasons for the division of Ukrainian Orthodoxy into three churches during the period of Ukraine's independence and the influence of recent events, in particular the Revolution of Dignity, on the revival of the Single Local Orthodox Church have been analyzed.

Details of the period of the past two years, which contributed to the receipt of tomos from the Ecumenical Church on autocephaly.

The emphasis is placed on the fact that the revival of the autocephalous church is of fundamental importance for the establishment of the unity and independence of the Ukrainian state and is one of the final stages of the Ukrainian state–building of the present.

Keywords: church, state, orthodoxy, autocephaly, tomos, law, religion, morals, civil society.

Постановка проблеми. Одним з найважливіших суспільних інститутів, що впливають на суспільно–політичне життя та справляють істотний вплив на позицію громадян щодо суспільно–політичних справ є церква.

Церква є невід'ємним учасником соціально–політичних процесів, всупереч уявленням про те, що релігія та церква існують поза політикою. Історичні традиції та сучасний досвід свідчать, що церква і церковні інституції займають особливе місце в процесі формування як духовного світу людини, так і її свідомості, вона забезпечує морально–етичні, релігійні та правові норми і є вагомим чинником формування громадянського суспільства. Виходячи із того, що протягом усіх років незалежності України Кремль використовує свій вплив через Російську православну церкву, просуваючи рейкову концепцію «російського міра», веде агресивну війну проти нашої держави, створює напруженість та конфлікти між традиційними християнськими конфесіями, несе загрозу консолідації українського суспільства та національній безпеці Української держави, актуальним видається дослідження утвердження єдності православних церков.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема творення єдиної помісної церкви в Україні набула актуальності після того як Верховна рада, президент України та очільники УПЦ КП і УАПЦ звернулись до Вселенського патріарха Варфоломія щодо надання томосу на автокефалію. Цьому питанню приділили велику увагу такі науковці як Дмитро Степовик, Олександр Саган Микола Рибачук, Юрій Чорноморець, Андрій Юраш, Сергій Здіорук, Людмила Филипович та інші, а також представники церковного кліру: Патріарх Філарет, митрополит Макарій, Євстратій Зоря тощо.

Постановка питання. Метою нашого дослідження є розкриття суперечливих питань об'єднання українського православ'я та аналіз впливу державних інституцій та громадянського суспільства на цей процес.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українське суспільство матиме гідне майбутнє лише в тому разі, якщо серйозно і відповідально займатиметься відтворенням справжнього історичного минулого нашого народу. Відомий історик Ігор Шевченко в своїй праці «Україна між Сходом і Заходом» вважав, що нам було

нав'язано «Бермудський трикутник» замкненого простору, де ми спілкувалися зі світом через посередників. І сьогодні здебільшого розглядають Україну переважно в перспективі Сходу і Заходу, але важливо бачити її також в контексті Півночі і Півдня. А головне нам потрібен новий «набір висоти». Образно кажучи, коли Росія «падатиме», ми маємо опинитися поза зоною досяжності «уламків»... [9, с. 6].

Важливою є теза Лариси Івшиної, про те, що багато людей і зараз сприймають Росію як законну спадкоємницю Візантії, а отже, її православ'я, її імперськості, – і в Україні таких досі не так уже й мало. Що таке російська політична та державна практика в минулому і зараз? Це сплав гірших зразків «візантійщини» і впливу Золотої Орди, яка видавала ярлик на князювання московським правителям, як безліч разів доводила історія, що протистояти цьому – нам, українцям, необхідно взяти з історії кращі зразки свободи, думки, боротьбу за волю, державного будівництва, духовного подвижництва. Так як це робили Ярослав Мудрий, батько його Володимир Великий – Хреститель Русі та внук його Володимир Мономах, беручи все краще у Візантії [3, с. 6]. Із цим твердженням Л. Івшиної важко не погодитись.

Основою усіх цих речей є цінності, а формувати їх українському суспільству може національна церква, над створенням якої нам треба ще плідно працювати. Це має бути новий, якісно інший рівень організації православ'я в Україні, адже релігійна єдність – це один з елементів державотворення.

У цьому контексті пригадуються позиції В'ячеслава Липинського, історика та політичного діяча ХХ століття, який відзначав великий вплив релігії на вирішення багатьох державних завдань. «Не входячи в саму суть релігії – в її науку і її правду – я визначаю, що в громадському, політичному житті релігія – це добро, яке треба всіма силами берегти кожному, хто хоче організованість, єдність та силу своєї громади (своєї нації і держави) установити і збільшувати», – писав Липинський [4, с. 5].

Цим можна виправдати і закиди, що отримання томосу – процес політичний. Але у цей же час постає питання: що ми розуміємо під поняттям «політика»? Це ж не лише окремі обличчя та їхні «темні» справи, а й процеси, які часом мають фундаментальне значення. Створення помісної автокефальної церкви – це політичне рішення, елемент творення нації, тому варто більше звернути увагу на внутрішню потребу цього явища.

Церква є невід'ємним учасником суспільно-політичних процесів, всупереч уявленням про те, що релігія та церква існують поза політикою. Історичні традиції та сучасний досвід свідчать, що церква була і є учасником політичного процесу, чинником формування громадянського суспільства. Існування в Україні напруженості та конфліктів між традиційними християнськими конфесіями, вплив зарубіжних релігійних центрів створює загрозу солідарності українського суспільства, національній безпеці Української держави [5, с. 11].

Якщо розглядати запровадження та поширення християнства в нашій державі в історичному контексті, то простежуються ряд етапів. Зокрема, всі пам'ятають і знають літописну розповідь про те, що апостол Андрій Первозваний проповідував християнство серед наших далеких предків і прийшов на Київські гори, благословив їх та поставив тут хреста. Бо випав йому жереб проповідувати серед скіфів, так назвали усі племена – кочові і автохтонні, які населяли терени нашої сучасної держави в середині I століття після Різдва Христового. Літописна традиція Київської Русі-України свято зберігав цей переказ і донесла його аж до козацьких часів. У монастирських літописах, наприклад таких, як Густинський літопис початку XVII століття, вперше подається такий собі історіографічний нарис про п'ять хрещень народу руського, першим серед яких було Андрієве апостольське хрещення.

Пам'ять про те, що основоположником Української Церкви є апостол Андрій Первозваний, ще раз проявилась у 1621 р., коли гетьманом Петром Конашевичем-Сагайдачним та Єрусалимським Патріархом Феофаном було відновлено православну єрархію і на митрополита Київського було висв'ячено Іова Борецького. Скликаний у Києві Собор «Совітування про благочестя» 1621 р. у своїх рішеннях проголосував Київську Церкву апостольською, тобто такою, що її заснував апостол Андрій Первозваний.

Першою християнською правителькою Київської Русі стала княгиня Ольга, яка у 957 році відвідала Константинополь, де уклала угоду з імператором Константином Багрянородним і прийняла християнство. Рівно через 33 роки – 988 року її онук, князь Володимир здійснив цивілізаційний вибір для всієї Східної Європи – охрестив Київську Русь. Відтоді православ'я стає головною релігією Русі. Зазначимо, що найбільший спротив хрещення отримав на території нинішньої Росії – так землі Новгородського князівства вдалося охрестити лише 989 року, а на Ростовщині піднялося язичницьке повстання під проводом волхва Велеса. Відтоді православ'я стає головною релігією Русі.

З прийняттям християнства на Русі поширилася писемність. Володимир закладав школи, будував церкви спершу в Києві, а згодом по інших містах. З прийняттям християнства Русь відкрилася новій християнізованій спільноті та стала на один рівень з іншими християнськими державами середньовічної Європи.

Київською митрополією за правління Володимира управляли прислані з Константинополя греки. Ситуація змінилася з приходом до влади князя Володимира, за якого в 1051 році першими митрополитом русином став Іларіон. Митрополит Іларіон автор відомої філософської праці «Слово про закон і благодать», в якій стверджувалась самостійність Київської Русі та руської церкви.

У 1054 році відбулась Велика Схизма, яка утворила біполярний християнський світ і поділила єдине християнство на дві течії – католицизм (західний обряд) та православ'я (східний обряд).

Вільність східних слов'ян перебуває під впливом православ'я.

Ще з середини 13 сторіччя, після спустошливих татаро–монгольських набігів, Київ утрачає значення одного з головних міст Русі та приходиться до занепаду. Уже у 1240 році київські митрополити вимушені були тікати до російського міста Володимира, однак називають себе київськими.

В період від 1299 до 1458 рр. землі митрополита Київського поділили між собою нові держави, що виникли на території Давньої Русі: Галицько–Волинське князівство, Велике князівство Литовське, Велике князівство Московське (пізніше воно стало Московським царством), королівство Польща. Звісно, кожна з держав не бажала, щоб її населення залежало від митрополита, чия резиденція перебуває в іншій, часто ворожій, державі. Хронологія цих змін складна та заплутана і не є предметом цього дослідження.

У період з XV до XVIII століття в історії українського православ'я один з найяскравіших, він ознаменувався великими досягненнями та великими трагедіями.

У 1448 році Московія обирає рязанського єпископа Іону на посаду митрополита і відправляє на узгодження в Константинополь, хоча Вселенський патріарх призначає митрополитом Ісідора. Ісідора в Москві приймають вороже і згодом його місце на кафедрі займає Іона, якого у Константинополі визначають нелегітимним. У 1467 році Вселенський патріархат визнає Іону розкольником.

У 1458 році патріарх Константинополя створив фактично нову митрополію Київську, яка поширювала свою дію на руські землі Литви та Польщі. До 1503 року Київські митрополити були прихильниками флорентійської унії. Митрополит носив титул Митрополита Київського, Галицького та Всєї Русі. Його резиденція перебувала у Вільно, з 1620 – Києві.

Близько 1576 року в Острозі почав діяти навчальний заклад Острозька академія, де окрім низки традиційних на той час точних та гуманітарних дисциплін вперше паралельно викладали латинську, грецьку та церковнослов'янську граматику. Академія давала можливість отримати як світську, так і богословську освіту, що було дуже важливо в часи, коли Річ Посполита намагалася полонізувати руську еліту. З лав академії вийшов майбутній захисник православ'я гетьман Сагайдачний, творець слов'янської граматики Мелетій Смотрицький та наставник Петра Могилы Іов Борецький. Досвід та програма острозької школи були запозичені іншими братськими школами.

У 1475 році припинила існувати Візантійська імперія. Через її занепад занепадала й православна освіта. Щоби отримати гарну освіту, православному духовенству доводилося їхати навчатись у католицькі країни, що не завжди було прийнятно.

У 1588 році цар Борис Годунов намагався отримати томос про автокефалію Московського патріархату. Для цього в Москву прибуває константинопольський патріарх Єремія. Після його

відмови, патріарха фактично беруть в полон і отримують під домашнім арештом. Після піврічного полону Єремія погоджується в обмін на волю визнати Московський патріархат. Визнання оформили у 1593 році рішенням Собору в Константинополі.

Київську митрополію Московський патріархат, шляхом підкупу, отримав у 1586 році грамотою Вселенського митрополита Діонісія. Умови прописані в грамоті, зокрема згадувати першим ім'я Вселенського патріарха у Москві проігнорували.

Трагічним для православ'я виявився розкол на дві церкви після Берестейської унії 1596 року. Феномен греко–католицької церкви є надзвичайно оригінальним і суперечливим, водночас, і також не є предметом нашого дослідження.

Московський патріархат одразу почав претендувати на канонічний та юридичний контроль над Київською митрополією і залежними від неї єпархіями в Речі Посполитій.

У ці роки захисниками православ'я виступили братства та козацтво. Найвідомішою постаттю з них є Петро Конашевич–Сагайдачний. Під його захистом патріарх Феофан прибув до Києва в 1620. Він зробив хіротонію семи новим єпископам, а митрополитом Київським став Іов Борецький. Так була відновлена Київська митрополія. Але якщо Київщина була захищена силою козацтва, православ'я на інших землях потерпало від насильства.

Тільки в 1633 ситуація поліпшилась. Під час обрання нового короля Владислава IV православна шляхта домоглася визнання права на православну ієрархію. Але уніатська церква повертати монастирі і церкви, що вона відібрала силою в минулі роки, не збиралася.

Після офіційного відновлення православ'я на митрополічу кафедру зайшов Петро Могила, один з найяскравіших Київських митрополитів – засновник Києво–Могилянської академії, яка відіграла значну роль у соціокультурному розвитку України.

У 1684 році (за часів лівобережного гетьмана Івана Самойловича) Московська Патріархія звернулася до Константинопольського патріарха Якова з проханням підпорядкувати їй Київську Митрополію, але отримала відмову. Це не завадило таємно висвятити у Москві у сан Київського митрополита єпископа Гедеона (Святополк–Четвертинського). Київським духовенством такі кроки Москви сприйнялися як порушення прав Гетьманщини. Зібрання духовенства на чолі з архимандритом Києво–Печерського монастиря Варлаамом (Яссинським) виразило протест проти такого призначення. Однак у 1686 році Константинопольський Патріарх Діонісій за наказом візира погодився на підпорядкування Московській Патріархії Київської митрополії. Це було зумовлено політичною ситуацією, коли після поразки під Віднем Османська імперія намагалася заручитися підтримкою Московської держави.

За часів московського царя Петра I Московське царство перетворюється на Російську імперію абсолютистського типу.

Петро I у 1721 році скасовує Московський патріархат і замінює його Святійшим Синодом – гібридним органом церковно–світської влади, який проіснував до 1918 року. І в цьому процесі кияни доклалися до першого з цих проєктів, виокремивши найбільш антисекularні й антизахідні елементи московського суспільства як «розкольніцькі» (це тавро поставив на них (Симеон Полоцький), а потім підпорядкувавши Церкву державі за допомоги «Духовного регламенту» 1721 року, що його уклав Феофан Прокопович з іншими киянами, як–от Гавриїлом Бужинським [6, с. 8].

Період XVIII–XIX століть пройшли без суттєвих змін у релігійному житті України.

Після Лютневої революції 1917 року і краху Російської імперії український автокефальний рух відроджується. У жовтні 1921 року в Києві відбувся Перший Всеукраїнський Церковний Собор, що підтвердив автокефалію Української автокефальної православної церкви, яку проголосила Всеукраїнська Православна Церковна Рада 5 травня.

Всеукраїнський собор відкрився 7 січня 1918 року в Києві. Він проходив в три сесії (перша з 7 по 23 січня (перервана наступом більшовиків), друга з 20 червня по 11 липня, третя з 28 жовтня по 16 грудня 1918 (перервана наступом військ Директорії). Собор розглядав питання внутрішнього устрою, взаємовідносин держави і церкви, проєкти статутів Київської духовної академії, семінарій, реформу церковно–приходських шкіл та багато інших питань.

Під час громадянської війни бере свій початок і спроба створити автокефальну православну церкву. Коли владу в Києві захопила Директорія, проросійські церковні діячі або виїхали з міста, або не підтримали нову владу. Заарештований був митрополит київський Антоній (Храповицький), який фактично був головою Української церкви, та митрополит Євлогій (Георгієвський). За відсутності проросійської групи 1 січня 1919 року була створена Українська автокефальна православна церква. Правда, через швидкий наступ більшовиків тоді це перервалося, і лише з травня 1920 вона відновила свою дію.

У 1921 році патріарх ліквідував автономію української церкви та встановив для неї статус екзархату. Саме з цим статусом вона існувала майже на всьому протязі радянського періоду. Але з 1922 року патріарша церква впала в немилість до влади. В неї відбирали храми, арештовували священнослужителів. Не змінила ситуацію і «декларація» 1927 року, в якій патріарший мистоблжитель митрополит Сергій (Старогородський) засуджував «закордонних ворогів» та визнавав радянську владу.

Однак в 1924 році Вселенський патріархат видає томос на автокефалію Польській православній церкві як наступниці стародавньої Київської митрополії. У документі йшлося, що відділення Київської митрополії і православних митрополій Литви і Польщі від Константинополя і приєднання до Московської церкви відбулося не за приписом канонічних правил, посилаючись на рішення 1686

року. Основна частина нової автокефальної церкви – це землі сучасних територій західної України і західної Білорусії.

Хоча офіційно в СРСР гарантувалася свобода віросповідання, але це було лише на папері. За період СРСР Церква пережила наймасштабніше переслідування за всю історію. Були вбиті тисячі її служителів, тисячі вірних, відібрані, знесені, осквернені тисячі храмів. Держава неприкрито демонструвала свій антихристиянський початок. Ці роки характеризуються багатьма розколами в православ'ї.

З 1930–х почався етап тотального переслідування та нищення релігії. За планами Сталіна не мало залишитись жодного священика. Повсюдно закривалися храми, арештовувалися священики, ліквідувалися єпархії. Перед війною церковна структура була майже повністю зруйнована.

Однак зруйнувати релігію не вдалося. За переписом населення СРСР 1937 року 56 процентів визнало себе віруючими, з них три чверті були православними.

Ситуація докорінно змінюється після двох років ведення бойових дій на території СРСР під час Другої світової війни. Сталін проводить політику реставрації царської державності. Повертаються в армію погони й офіцерські звання. Виходять з історичного забуття царські полководці та флотоводці – Суворов, Кутузов, Ушаков, Нахімов. Пропагандою активно тиражується образ російського святого князя Олександра Невського, як святого заступника Росії. У 1943 році Сталін вирішує відновити Російську православну церкву. Відновлення діяльності російського православ'я відбувається під чуйним контролем компартії, органів держбезпеки і спеціального органу – Ради у справах Російської православної церкви. Частина священників засуджує співпрацю православних ієрархів з комуністами. Вони називали у той час таких священників «сергіївщини», на честь митрополита Сергія, який став ідеологом співпраці РПЦ та радянської влади.

У 1946 на Львівському соборі радянська влада організувала рішення про приєднання греко–католиків до православ'я. Собор з церковної точки зору був проведений з багатьма порушеннями, на ньому не було присутнього жодного греко–католицького єпископа.

У 1948 році Польська православна церква відмовляється від Томосу про автокефалію, який отримала у 1924 році. Натомість отримує Томос про автокефалію від РПЦ.

У 1988 році, році тисячоліття хрещення Русі, держава несподівано дозволила провести активне святкування. Його освітлювала центральна преса, та з'явилася велика зацікавленість церквою в суспільстві. Відтоді влада відходить від політики контролю релігії та дарує свободу сповідань.

У 1990 році Патріарх Алексій створює Українську православну церкву Московського патріархату. Вона отримує внутрішню автономію, але підпорядковується Російській православній церкві. Очолює УПЦ МП Філарет. Через рік Філарет

вимагає від Москви автокефалії. У травні 1992 року РПЦ звинувачує Філарета в «аморальному способі життя» і відсторонює від управління УПЦ МП. Уже в червні 1992 року постає Українська православна церква Київського патріархату, яку в 1995 році очолює Філарет, а через два роки РПЦ оголошує йому анафему (прокляття).

Починають відкриватись церкви, священникам дозволяють проводити публічні лекції, відкриваються семінарії та духовні академії. 27 жовтня 1990 року Архієрейський собор Російської православної церкви, що проходив 25–27 жовтня, скасував Український екзархат і знову заснував самоврядну і з правами широкої автономії Українську православну церкву.

Після ряду внутрішніх суперечок у 1992 році митрополита Київського і всієї України Філарета (Денисенка) Архієрейський Собор Української православної церкви змістив з посади і обрав нового предстоятеля – Володимира (Сабодана). Філарет не визнав цього рішення і утворив Українську православну церкву – Київський патріархат.

Крім того, під впливом закордонних українців з 1990 в Україні з'являється Українська Автокефальна Православна Церква (УАПЦ).

Першу спробу відновити автокефалію українського православ'я здійснив президент Віктор Ющенко у 2008 році. За словами третього президента України, отриманню томосу завадив патріарх РПЦ Алексій II, який терміново прилетів до Києва, попри те, що не мав запрошення. Алексій II запросив Варфоломія на обід під час якого вирішувалась доля томосу для України [1].

Таким чином, до Всеукраїнського об'єднавчого собору в Україні діяли на сьогодні в Україні діють три основні православні церкви: Українська православна церква (Московський патріархат), Українська православна церква Київського патріархату та Українська Автокефальна Православна Церква.

9 квітня 2018 Президент України Петро Порошенко відбув до Стамбулу, де мав зустріч з Його Всесвятістю Вселенським Патріархом Варфоломієм із членами Синоду [8, с. 6].

17 квітня 2018 Порошенко в Києві провів зустріч з головами фракцій у Верховній Раді України і закликав їх підтримати Звернення до Варфоломія I про надання українській церкві томосу про автокефалію, що і було втілено уже 15 грудня 2018 року на Всеукраїнському об'єднавчому соборі.

Таким чином, Об'єднавчий Собор відбувся 15 грудня 2018 року в Софійському соборі рівно через тисячу років від першої відправи який відновив єдність на незалежність української церкви від Москви, а вже 5 січня 2019 року Вселенський патріарх Варфоломій надав томос Православній Церкві в Україні.

Висновки. Відновлення Православної церкви в Україні має фундаментальне значення: по-перше, Україна як незалежна і суверенна держава здобула право мати свою незалежну автокефальну православну церкву незалежну від Москви. Після 332 років залежності від РПЦ відновилась

історична справедливість і українське православ'я створило єдину Українську православну автокефальну церкву із своїм очільником Блаженнішим митрополитом Київським і всієї України Єпіфанієм.

По–друге, черговий раз підтвердило, що спадкоємцем Київської Русі, її історії, в тому числі і церковної, є виключно український народ.

По–третє, Москва немає ніякої апостольської спадковості, немає справжнього томосу, тому що здобутий він шляхом підкупу та сили. Не церква в Москві є матір'ю церкви України. Якраз навпаки, Московська церква є дочкою Української церкви, яка є дочкою Вселенського патріархату.

По–четверте, РПЦ перестане бути найчисленнішою православною церквою в світі, Україна стане найчисленнішою православною державою. В РПЦ на сьогодні нараховується 17 тисяч парафій, в той час як в Україні існує більше 18 тисяч парафій, тим більше, що істинних віруючих в нас значно більше.

По–п'яте, утворення помісної православної автокефальної церкви в Україні – це удар по Москві рівнозначний розпаду Радянського Союзу, який в Кремлі визначають як справжня світова катастрофа.

По–шосте, незалежність церкви від Росії, країни–агресора потрібна для подолання розколу в українському православ'ї, консолідації та єдності громадянського суспільства. За твердженням професора Бориса Соколова, головне побоювання Москви пов'язане з тим, що помісна церква стане фокусом консолідації українського народу й еліти [7, с. 10].

Отже, отримання томосу та проголошення помісної православної автокефальної церкви дає можливість Україні стати п'ятнадцятою православною державою світу. Але попереду дуже важкий тернистий шлях єднання та утвердження української церкви, адже цьому процесу будуть перешкоджати як Кремль, так і «п'ята колона» в Україні. Тільки в правовому лоні, толерантно і виважено через вплив громад віруючих, зокрема, і громадянського суспільства, в цілому можна досягнути без конфліктів і загострень утвердження єдності українського православ'я. І цьому сприятиме Закон №4128–д від 16 січня 2019 року, що регулює право громади перейти до іншої конфесії або залишитись у своїй конфесії. Також цей закон гарантує меншості релігійної громади, що вони можуть подовжувати відвідувати церкву тієї конфесії, яку вони обрали, якщо вони візьмуть в оренду молитовний будинок, церкву або інше приміщення, де мають здійснювати відповідні обряди. Вищезгаданий закон не стосується якоїсь окремої церкви. Він створює можливість не допускати релігійних конфліктів або конфліктів на релігійному ґрунті [2].

Список використаних джерел

1. Гальченко, С. 'Від хрещення і Томоса: етапи становлення української церкви'. [online] Доступно: <https://tsn.ua/kyiv/skandal-navkolo-desyatinnoyi-cerkvi-chomu-upc-mp-bud-y>
2. 'Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо підлеглості релігійних організацій та процедури

державної реєстрації релігійних організацій зі статусом юридичної особи». [online] Доступно: http://ukrainepravo.com/law-making/bill_passed_by_legislature/zakon-ukrayiny-pro-vnesennya-zmin-dodeyakykh-zakoniv-ukrayiny-shchodo-pidleglosti-religiynykh-organ /Закон №4128-д від 16 січня 2019 року.

3. Івшина, Л., 2018. 'Повернення в Царгород', *День*, №218–219, 30 листопада – 1 грудня.

4. Липинський, В., 1992. 'Аксиоми для нащадків', *Українські імена у світовій науці. Збірник нарисів*, Л.: Львівська історико-просвітницька організація «Меморіал», 220 с.

5. Коваль, ІВ., 2013. 'Церква та громадянське суспільство: інституційний вимір взаємодії в Україні. Монографія [Текст]', Тлумач: РВК «Злагода», 196 с.

6. Плохий, С., 2017. 'Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусії', К.: *Критика*, 456 с.

7. Соколов, Б., 2019. 'Томос як символ національної незалежності', *День*, №3–4, 11–12 січня.

8. Торба, В., 2018. 'Віра в єдності', *День*, №70–71, 20–21 квітня.

9. Шевченко, Ігор, 2001. 'Україна між Сходом і Заходом', *Нариси з історії культури до початку XVIII століття*. [Авторизований переклад з англійської Марії Габлевич, під ред. Андрія Ясіновського], Л.: Інститут історії церкви Львівської Богословської Академії, 250 с.

References

1. Gal'chenko, S. 'Vid hreshhennja i Tomosa: etapy stanovlennja ukrai'ns'koi' cerkvy (From Baptism and Tomas: Stages of the Ukrainian Church)'. [online] Dostupno: <https://tsn.ua/kyiv/skandal-navkolo-desyatinnoyi-cerkvi-chomu-upc-mp-bud-y>

2. 'Zakon Ukrai'ny «Pro vnesennja zmin do dejakych zakoniv Ukrai'ny shchodo pidleglosti religijnyh organizacij ta procedury derzhavnoi' rejestracii' religijnyh organizacij zi statusom jurydychnoi' osoby» (The Law of Ukraine «On amendments to some laws of ukraine concerning the subordination of religious organizations and the procedure for the state registration of religious organizations with the status of a legal person»)' . [online] Dostupno: http://ukrainepravo.com/law-making/bill_passed_by_legislature/zakon-ukrayiny-pro-vnesennya-zmin-dodeyakykh-zakoniv-ukrayiny-shchodo-pidleglosti-religiynykh-organ /Закон №4128-д від 16 січня 2019 року.

3. Ivshyna, L., 2018. 'Povernennja v Cargorod (Return to Tsargorod)', *Den*, №218–219, 30 lystopada – 1 grudnja.

4. Lypyns'kyj, V., 1992. 'Aksiomy dlja nashhadkiv (Axioms for descendants)', *Ukrai'ns'ki imena u svitovij nauci. Zbirnyk narysiv*, L.: *L'vivs'ka istoriko-prosvitnyc'ka organizacija «Memorial»*, 220 s.

5. Koval', IV., 2013. 'Cerkva ta gromadjans'ke suspil'stvo: instytucijnyj vymir vzajemodii' v Ukrai'ni. Monografija [Tekst] (Church and civil society: an institutional dimension of interaction in Ukraine. Monograph [Text])', Тлумач: РВК «Злагода», 196 с.

6. Plohij, S., 2017. 'Pohodzhennja slov'jans'kyh nacij. Domoderni identychnosti v Ukrai'ni, Rosii' ta Bilorusii' (The origin of the Slavic nations. Homeland identity in Ukraine, Russia and Belarus)', К.: *Крытика*, 456 с.

7. Sokolov, B., 2019. 'Tomos jak symvol nacional'noi' nezaleznosti (Tomos as a symbol of national independence)', *Den*, №3–4, 11–12 sichnja.

8. Torba, V., 2018. 'Vira v jednosti (Faith in unity)', *Den*, №70–71, 20–21 kvitnja.

9. Shevchenko, Igor, 2001. 'Ukrai'na mizh Shodom i Zahodom (Ukraine between East and West)', *Narysy z istorii' kul'tury do pochatku XVIII stolittja*. [Avtoryzovanyj pereklad z anglijs'koi' Marii' Gablevych, pid red. Andrija Jasinovs'kogo], L.: *Instytut istorii' cerkvy L'vivs'koi' Bogoslovs'koi' Akademii'*, 250 s.

* * *